

Yhteiskunnallisen muutoksen kandiohjelman valintakoe 2023

Valintakokeen ennakkomateriaali

Stuhl, Andrew (2016). *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press.

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

Koe koostuu kolmesta osasta. Kokeen kesto on 4 tuntia. Voit jakaa koeajan osien välillä haluamallasi tavalla. Voit liikkua osien välillä kokeen aikana vapaasti. Vastaa kaikkiin kokeen osioihin. Tallenna vastauksesi aina ennen tehtävästä poistumista.

Sinulla saa kokeen aikana olla auki ainoastaan valintakoejärjestelmä sekä erillinen aineistotiedosto. Älä avaa muita ohjelmia.

Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa.

Valintakokeessa on pdf-muodossa olevaa aineistoa. Aineiston saa avata ainoastaan verkkoselaimella. Avatun välilehden saa vetää erilliseen ikkunaan kysymysten rinnalle. Etsi-toiminnon käyttäminen valintakokeessa on sallittua. Etsi-toiminto voi käynnistyä esimerkiksi näppäinyhdistelmällä Ctrl+F tai Cmd+F. Etsi-toiminto ei välttämättä löydä kaikkea tekstiä, esimerkiksi kuvissa olevaa tekstiä.

Valintakokeen arviointi

Valintakokeessa on 3 osaa. Voit saada 7 pistettä osasta 1, 7 pistettä osasta 2 ja 22 pistettä osasta 3. Kaikilta kokeeseen osallistuneilta arvioidaan osa 1. Kokeen osa 2 arvioidaan osan 1 kynnyspistemäärän ylittäneiltä ja hakijat asetetaan osan 1 ja 2 perusteella paremmuusjärjestykseen. Kokeen osa 3 arvioidaan vain osissa 1 ja 2 parhaiten menestyneeltä 99 hakijalta. Jos useammalla hakijalla on sama pistemäärä kuin 99. hakijalla, osa 3 arvioidaan kaikilta näiltä hakijoilta.

Sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos saat osasta 1, 2 ja 3 vähimmäispistemäärät, jotka asetetaan kokeen jälkeen. Pienimmän hyväksyttävissä olevan pistemäärän päättää kyseisen osan tehtävien arvioitsija. Osien pisteet lasketaan yhteen. Opiskelijoiksi valitaan parhaat pisteet saaneet hakijat.

Osa 1. Monivalintakysymykset kirjallisuudesta (0-7 pistettä)

Vastausten on perustuttava kirjaan *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press, 2016.

Tehtävä 1. Monivalintakysymykset (0-7 pistettä)

Valitse vastausvaihtoehdoista oikea. Jokaiseen monivalintakysymykseen on vain yksi oikea vastaus. Oikeasta vastauksesta saa 0,25 p., väärästä vastauksesta -0,25 p. ja vastaamatta jättämisestä 0 p. Lopullinen pistemäärä on kuitenkin vähintään 0 p. ja enintään 7 p.

Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Oikea vastaus alleviivattu.

1. Minkälaisiin paikkoihin britit perustivat linnakkeita turkiskauppaa varten?

Meren rannoille

Jokien varsille

Hyvien kelkkayhteyksien varrelle

Inuiittien kauppapaikoille

2. Mikä seuraavista ei pidä paikkaansa?

Britit pelkäsivät inuiitteja

Britit pelkäsivät ankaraa ilmastoa

Britit pelkäsivät venäläisiä valloittajia

Britit pelkäsivät ranskalaisia valloittajia

3. Mihin valaan hetuloita hyödynnettiin?

Piiskoihin

Miekkoihin

Ravinnoksi

Kynttilöihin

4. Mikä seuraavista ei ollut keskeinen vaihdannan kohde 1800-luvun puolivälin Mackenziejoen laaksossa?

Turkikset

Aseet

Tieteelliset näytteet

Rihkama

5. 1800-luvun puolivälin jälkeen

Inuiitit kävivät vaihtokauppaa vain keskenään

Inuiitit välttelivät venäläisiä

Inuiitit välttelivät brittejä

Inuiitit kävivät vaihtokauppaa kaikkien osapuolten kanssa

6. Ketkä suhtautuivat myönteisimmin inuiitteihin 1800-luvulla?

Turkiskauppiat

Valaanpyytäjät

Lähetystyöntekijät

Jäätutkijat

7. Mikä ei vaikuttanut kalifornialaisen valaanpyyntibisneksen menestykseen 1800-luvun lopulla?

Kalifornian öljylähteiden ehtyminen

Valasöljyä tarvittiin tehtaiden valaisemiseen

Rautateiden ja höyrylaivojen kehitys

Uusi informaatio hyvistä apajista

8. Andrew Stuhl ei käytä termiä ”kanadalainen inuiitti” käsitellessään aikaa ennen 1960. Miksi?

Kanada ei ollut itsenäinen valtio ennen vuotta 1960

Inuiitit eivät kokeneet itseään kanadalaisiksi eivätkä asuneet pelkästään Kanadan alueella

”Kanadalainen inuiitti” termiä pidetään halventavana

”Pohjois-Amerikkalainen inuiitti” on Stuhlista sopivampi termi

9. Valaanpyynnin yleistyminen Beaufortin merellä 1800-luvun lopulla muutti yhdysvaltalaisen ja britannialaisten pyytäjien näkemyksiä inuiiteista. Miten?

He alkoivat suhtautua inuiitteihin myönteisemmin ja ryhtyivät käyttämään heidän vaatteitaan

He joutuivat kilpailemaan inuittien kanssa valaanpyynnistä ja alkoivat pelätä heitä

He eivät pitäneet inuiitteja ihmisinä

He oppivat arvostamaan inuittien demokraattista hallintoa

10. Mikä seuraavista teemoista ei ollut läsnä keskustelussa ”vaaleista eskimoista” 1900-luvun alun kanadalaisessa ja yhdysvaltalaisessa rotu- ja evoluutioajattelussa?

Niitä pidettiin luonnonoikkuina

Niiden olemassaolon katsottiin haastavan evoluutioteorian

Niitä pidettiin myyttinä

"Vaaleita eskimoita" pidettiin englantilaisina

11. Inuvialuittien omassa historiankirjoituksessa ulkopuolisten (*Tan'ngit*) tulo alueelle merkitsee siirtymää perinteisestä uuteen. Keitä nämä ulkopuoliset ensisijaisesti olivat?

Valaanpyytäjiä

Antropologeja

Sotilaita

Bakteereja

12. Mikä valaanpyytäjiltä hankittu asia muutti läntisen arktisen inuiittien tapaa harjoittaa pyyntiä ja käydä kauppaa ensimmäisen maailmansodan jälkeen?

Kuorma-auto

Kuunari-laiva

Kiikari

Laskutikku tai laskuviivain

13. Tieteellinen jäkälien tutkimus oli merkittävää porotaloudelle. Mikä näistä ei pidä sen suhteen paikkansa?

Saatiin suojeltua harvinaisten jäkälien alueita

Saatiin arvioitua alueiden kapasiteettia

Saatiin rajattua alueita vuorolaiduntamiseen

Saatiin suojeltua talvilaitumia

14. Minkä vuoksi suuri osa Mackenzie-deltan inuiiteista eivät Stuhlin mukaan pitäneen porojen paimentamisesta 1930-luvulla?

He eivät katsoneet sen olevan oman perinteisen elämäntapansa mukainen elinkeino

He eivät pitäneet esimiesten ja saamelaisten oppaiden myötä tulleesta valvonnan hierarkiasta

Turkisten pyynti oli heille taloudellisesti kannattavampaa

Poronhoidon opetus ei ollut riittävällä tasolla, eivätkä inuiitit oppineet elinkeinoa kunnolla

15. Vuoden 1959 *The Inuvik Drum* -julkaisussa painettu runo "The Northern Plague" kuvaa

Hyttysiä

Tieteilijöitä

Ruttoa

Valaanpyytäjiä

16. Mikä näistä ei pidä paikkaansa koskien Point Barrowia?

Se oli kansainvälinen valaanpyynnin keskus

Sen läheisyyteen sijoitettiin Yhdysvaltain laivaston tutkimuslaboratorio

Se sijaitsee Beringinsalmen rannalla

Se on Alaskan mantereen pohjoisin kolkka

17. Miksi Aklavik ei sopinut Kanadan arktisen alueen hallintokeskukseksi?

Huonojen liikenneyhteyksien takia

Turkiskaupan keskuksena sillä ei ollut riittävästi modernisaatiopotentiaalia

Maaperä ei kestänyt modernia rakentamista

Se oli liian lähellä Yhdysvaltojen rajaa

18. Miksi seismiset linjat jäivät näkyviksi?

Räjähdyksen energiapulssi eteni öljy- ja kaasusuonia pitkin

Tundran kasvusto kuoli, kun maaperän lämpötasapaino järkkäyi

Atomikokeet tuhosivat tundran kasvuston

Öljy-yhtiöt eivät siivonneet jälkiään

19. Miksi John Diefenbakerin vierailu Inuvikiin vuonna 1961 ei ollut symbolisesti tärkeä?

Diefenbaker oli ensimmäinen Kanadan pääministeri, joka vieraili arktisella alueella

Diefenbakerin vierailu liittyi Bomarc-ilmantorjuntaohjusten sijoittamiseen arktiselle alueelle

Inuvikin kaupunki oli valtion infrastruktuuriprojekti, jonka toivottiin kytkevän arktisen öljyn ja eteläisen väestön yhteen

Inuvik oli rakennettu öljynjalostusta varten ja sitä pidettiin tulevaisuuden alana

20. Miksi Inuit Circumpolar Conference perustettiin vuonna 1977?

Koska Eben Hopson, North Slopen kunnan (*borough*) pormestari, tarvitsi tukea neuvotellessaan Alaskan osavaltion kanssa

Koska monet alkuperäiskansat alkoivat tehdä yhteistyötä 1970-luvulla ja myös inuiitit järjestäytyivät kansainvälisesti

Koska Kanadan inuivialuitit ja Alaskan inupiatit tarvitsivat järjestön ryhmien välisten kiistojen ratkomiseksi

Koska Alaskan inupiatit huolestuivat Kanadan puolella suunnitelluista öljynporaushankkeista ja katsoivat laajemman yhteistyön välttämättömäksi

21. Valitse oikea vaihtoehto:

Öljy-yhtiöt ovat hyötynet ympäristöselvityksistä

Inuiiteille on ollut hyötyä öljynporauksesta

Molemmat oikein

Molemmat väärin

22. Mikä näistä on oikein Andrew Stuhlin näkemysten mukaan?

Ilmastonmuutos on ihmisoikeuskysymys

Jääkarhujen suojelijat eivät välitä ihmisoikeuksista

Metsästys ja lihansyönti ovat ihmisoikeuksia

Ihmisoikeuksiin kuuluu, että kaikki saavat säilyttää kulttuurinsa sellaisena kuin se on aina ollut

23. Mikä ei pidä paikkaansa?

Alkuperäiskansoilla on pysyvä edustus Arktisessa neuvostossa

Inuiitit ovat osallistuneet merkittävällä tavalla ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointiin Arktisen neuvoston piirissä

Inuiitit ovat kokeneet sanavaltansa marginalisoituneen kansainvälisissä neuvotteluissa

Greenpeace on tukenut inuiittien oikeuksia ekologiseen elämäntapaansa

24. Mikä näistä on oikein?

Ilmaston lämpeneminen uhkaa arktisia alueita siksi, koska ne ovat säilyneet pitkään luonnontilassa

Hiilidioksidipäästöt lämmittävät arktisia alueita, koska siellä on valtavat öljyvarat

Ilmaston lämpeneminen haittaa öljy-yhtiöiden toimintaa arktisilla alueilla

Ilmaston lämpenemisestä arktisilla alueilla on alettu välittää vasta 2000-luvulla

25. Mitkä seuraavista yhteyksistä ei sovi Stuhlin kirjan teesiin tieteen ja kolonialismin suhteesta?

Biologisten näytteiden kerääminen ja kaupankäynti turkiksilla

Antropologinen tutkimus inuiittien tavoista ja tundrajäkälän viljely

Biologinen jäkälätutkimus ja porotalouden levittäminen läntiselle arktiselle alueelle

Ikiroudan tutkimus ja öljyn poraaminen

26. Mihin kirjan otsikko *Unfreezing the Arctic* viittaa Andrew Stuhlin mukaan?

Tarpeeseen päästä eroon käsityksestä arktisen alueen historiattomuudesta

Tarpeeseen sulattaa arktiset jäät

Historialliseen prosessiin, jossa arktinen alue on sulanut

Tieteentekijöihin, jotka ovat menneisyydessä selvittäneet arktisen alueen luontoa

27. Andrew Stuhl kuvaa 1980-luvun muutosta läntisen arktisen alueen omistussuhteissa jälkikolonialistiseksi, mutta ei halua käyttää sanaa dekolonisaatio. Miksi?

Stuhlin mukaan jälkikolonialistinen ja dekolonisaatio viittaavat oikeastaan samaan asiaan ja hän käyttää sanoista vain ensimmäistä

Stuhlin mukaan kerran tapahtunutta ei voi poistaa historiasta ja siksi dekolonisaatio ei ole koskaan täysin mahdollista

Stuhlin mukaan dekolonisaatio voisi tapahtua vain siinä tapauksessa, että inuiittien asuttamat alueet itsenäistyisivät

Stuhlin mukaan dekolonisaatio merkitsisi siirtomaavaltujen vetäytymistä alueelta, mutta läntisellä arktisella alueella kyse oli pikemminkin eri toimijoiden suhteiden monimutkaistumisesta

28. Kirjansa lopussa Andrew Stuhl ottaa vahvasti kantaa ympäristöpolitiikkaan ja läntisen arktisen alueen tiedepolitiikkaan. Mikä on hänen keskeinen sanomansa?

Ympäristö- ja tiedepolitiikka ei saa unohtaa alkuperäisväestön historiallista ja nykyistä roolia arktisella alueella

Ilmastonmuutos on tämän ajan keskeisin kysymys ja sen tulee olla ainoa politiikka ja tutkimusta ohjaava tekijä arktisella alueella

Öljyntuotanto ollut pelkästään pahasta ja siitä pitää päästä eroon arktisella alueella

Arktinen alue on ilmastonmuutostutkimuksen laboratorio ja arktisella alueella tehtävä tutkimus on avain ilmastonmuutoksen käsittelyyn myös muualla

Osa 2. Esseekysymykset kirjallisuudesta (0-7 pistettä)

Vastausten on perustuttava kirjaan *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press, 2016.

Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden mukaisesti. Muita tietoja ei huomioida. Kirjoita vastauksesi selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja. Ethän kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvioinnissa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.

Kirjoita vastauksesi suomeksi tai ruotsiksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida.

Tehtävä 2.1. (4 p)

Miten luonnontieteellinen tutkimus ja luonnontieteilijöiden näkemykset Alaskan ja Kanadan arktisista alueista muuttuivat 1950–60-lukujen aikana Andrew Stuhlin mukaan? (max 2 000 merkkiä)

Hyvän vastauksen piirteitä, tehtävä 2.1

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai jokaisesta 0,25 pistettä. Pisteenosia on voinut saada myös muista oikeista huomioista sekä erittäin hyvästä vastauksen rakenteesta. 1950-luku

- permafrost eli ikiroudan tutkimus: geologia, geofysiikka ja lämpötasapaino
- arktisen alueen tutkiminen puolustukseen
- arktisen alueen tutkiminen öljyteollisuuden tarpeisiin
- arktisen alueen tutkiminen megarakentamista varten
- uudet suuret laboratoriot; merkittävä rahoitus
- lentoteitse liikkuminen ja kuvaaminen
- inuiitit jäivät huomiotta ja marginaaliseksi
- seismiset tutkimukset (öljyteollisuuden tutkimuksina)

1960-luku

- ekologia, ympäristötiede, biologia
- öljyteollisuuden tuhot
- ekologisen tasapainon häiriintyminen
- biodiversiteetin pieneneminen
- ydinlaskeumien kertyminen ravintoketjuun; ydinkokeet
- arktisen alueen suojeleminen, aktivismi
- yhteistyö inuiittien kanssa, oikeudenmukaisuus

Tehtävä 2.2. (3 p)

Andrew Stuhlin kirja perustuu suurimmalta osin kanadalaisiin ja yhdysvaltalaisiin painamattomiin ja painettuihin lähteisiin ja vain pieneltä osalta inuiittien tuottamaan materiaaliin. Stuhl pyrkii silti tuomaan esille inuiittien näkökulman. Anna esimerkkejä lähteistä, joita Stuhl on käyttänyt inuiittien kokemusten ja toimijuuden esilletuomiseksi ja pohdi niiden käyttöä? (max 1 500 merkkiä)

Hyvän vastauksen piirteitä, tehtävä 2.2

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai jokaisesta 0,25 pistettä jos ne on liitetty lähteiden käyttöön, kuitenkin niin, että maksimipistemäärä on 3. Pisteenosia on voinut saada myös muista oikeista huomioista, erityisen syvällisestä huomiosta sekä erittäin hyvästä vastauksen rakenteesta.

Stuhlin käyttämiä lähteitä

- Northern plague -runo
- Stuhlin etnografinen tutkimus
- vierailut paikallisiin kouluihin sekä organisaatioihin
- kuvamateriaali
- antropologien, metsästäjien ja muiden vierailijoiden päiväkirjat ja kirjeet
- arktisen alueen konferenssien esitelmät
- museoihin kerätty esineistö
- haastattelut
- perimätieto

Huomiot aiheista, joissa Stuhl on tulkinnut lähteitä inuiittien näkökulmasta

- valaanpyyntiin ja metsästyksen liittyvät käytänteet inuiittien näkökulmasta
- inuiittien poliittisen mobilisaation pohdinta
- inuiittien sopeutuminen kolonialismiin
- Inuvikin rakentamiseen liittyvät kokemukset
- inuiittien suhtautumien porotalouteen
- inuiittien rooli kauppaverkostoissa
- inuiittien rooli tutkijoiden avustajina
- arktisen alueen näkökulma ilmastonmuutokseen

Lähdekriittiset huomiot

- pohdinta siitä mitä lähteitä on säilynyt ja mitä ei
- eri lähteiden yhdistäminen tulkinnan saavuttamiseksi
- pohdinta lähdekriittistä menetelmänä
- pohdinta Stuhlin pyrkimyksestä tuoda esille inuiittien kokemuksia

Osa 3 Aineistokoe (0-22 pistettä)

Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.

Kirjoita vastaukset selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja.

Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.

Kirjoita vastauksesi suomeksi tai ruotsiksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.

Tehtävä 3.1 (0-6 p)

Analysoi suomalaisen työperäisen maahanmuuttopolitiikan ristiriitaisia tavoitteita ja käytäntöjä annettujen viranomaisten tuottamien tekstien pohjalta (Aineisto tehtävään 3.1). Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä niiden esittämisestä saa pisteitä. (0-6 p, 3000 merkkiä.)

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Aineisto tehtävään 3.1:

<https://tem.fi/-/tyoministeri-haataisen-team-finland-vierailu-intiaan-keskittyy-tyovoiman-maahanmuuton-edistamiseen->

<https://migri.fi/-/maahanmuuttovirasto-teki-selvityksen-mongolialaisen-sairaanhoitajan-tapauksesta>

<https://www.vtv.fi/julkaisut/tyoperusteinen-maahanmuutto-maahanmuuttohallinnon-tehokkuus-asiakaslatoisuus-seka-ulkomaisen-tyovoiman-rekrytointi-sosiaali-ja-terveysalalle/>

<https://migri.fi/tyontekijan-oleskelulupa>

Hyvän vastauksen piirteitä:

Pisteytys on laskettu seuraavalla tavalla:

Toden ristiriidan osoittaminen 1 p

Toden yleistyksen tekeminen maahanmuuttopolitiikan luonteesta 0,5 p

Toden asian mainitseminen 0,25 p

0,25 p on annettu konkreettisen asian mainitsemisesta; 0,5 p yleistys edellyttää yleistettävän ilmiön tunnistamista (ks. esimerkit ko. kohdassa); 1 p vaatii eksplisiittisen rinnastuksen tai vertailun tekemistä.

Korkeampaan pistemäärään sisältyy ristiriidassa mainitut yleistykset ja tosiasiat tai yleistyksessä mainitut tosiasiat. Pisteitä saa siis kerrallaan yhdellä kriteerillä, ei jokaisella erikseen.

Yhdestä vastauksessa mainitusta asiasta pisteitä saa vain kerran, vaikka sanat voisivat sopia useampaan kohtaan.

Pisteitä saa, kunnes maksimipistemäärä 6 p täyttyy.

Suorista tekstilainauksista ei saa pisteitä, ellei kokelas osoita, miten hän on tulkinnut niitä oman analyysin osana.

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai 1 pisteen:

- Byrokraattinen ja kankea lupaprosessi on ristiriidassa työvoiman joustavan rekrytoinnin kanssa.
- Suomi valitsee sopivat työntekijät yksilöllisesti, vaikka tavoitteet ovat kollektiivisia (työvoiman kokonaismäärän lisääminen).
- Halutaan muista maista valmiiksi koulutettua työvoimaa, vaikka siellä olisi ylijäämää muustakin työvoimasta.
- Työvoimapolitiikan (tai sen tavoitteiden) ja -käytännön välinen ristiriita.
- Ongelmia pyritään ratkaisemaan yksittäisillä parannuksilla (esim. uudentyypisillä oleskeluluvilla), vaikka ongelmat ovat rakenteissa.
- Työvoimapula on laaja ilmiö, mutta työlupien osalta ratkaisuja etsitään vain erityisosajille.
- Samalla sekä rekrytoidaan että karkotetaan työntekijöitä. Samalla sekä markkinoidaan Suomea työvoiman muuton kohdemaana että Maahanmuuttoviraston toiminta on tutkinnan alla.
- Tarvetta työvoiman maahanmuutolle on paljon, tekoja sen edistämiseksi vähän tai niitä tehdään myöhään.
- Työvoiman rekrytointia edistetään eniten aloilla, joilla työvoimapulan ei ole suurin. Halutaan parempipalkkaisia maahanmuuttajia, ei niitä, joiden työvoiman tarve suurin.
- Työvoiman tarveharkinta esteenä työvoiman värväämiselle sieltä, mistä työntekijöistä olisi ylijäämää, jos ylijäämää on EU:n ulkopuolella.
- Maahanmuutto jakaa kansaa ja poliitikkoja, mitä myös maahanmuuttopolitiikka heijastaa. Ministeriön strategia näkee maahanmuuttajat mahdollisuutena, virkamiesten käytäntö uhkana.
- Ministeriön ja virkamiesten intressit ja lähestymistavat eroavat toisistaan.
- Ministeriö pitää Intian työvoimaa globaalina resurssina ja Suomen etua kansallisena.
- Terveysturvallisuudessa pitäisi olla jo työpaikka työlupaan saadakseen, vaikka sote-alan töissä vaaditaan suomalaisten pätevyyksien hankkimista.
- Prosessi vaatii maahanmuuttajia elättämään itsensä, mutta Suomi maksaa sote-alalla alhaisia palkkoja, joiden kanssa Kela-tuki voi olla tarpeen.
- Suomesta halutaan luoda ulkomailla houkutteleva kuva työvoiman rekrytoimiseksi, mutta kuva ei vastaa todellisuutta. Ulkopoliittiset ja sisäpoliittiset toimet maahanmuuton edistämiseksi ovat ristiriidassa.
- Maahanmuuttoprosessia ei ole kehitetty asiakkaan näkökulmasta, vaan tiettyjen teollisuusalojen tarpeisiin.
- Sote-alan työvoimapulasta huolimatta Maahanmuuttovirasto jopa vaikeuttaa ulkomaalaisen työvoiman saatavuutta alalle.
- Suomalaiset viranomaiset ovat itsekin vaikeuksissa monimutkaisen byrokratian kanssa, mikä hankaloittaa maahanmuuttoa.
- Maahanmuuttoprosessia halutaan sujuvoittaa, mutta siihen ei osoiteta tarvittavia resursseja.
- Maahanmuuttoprosessia käsitellään yksilön ja byrokraattisten ehtojen kautta, mikä ei tue maahanmuuttoa liittyviä käytännön tarpeita.
- Maahanmuuttoprosessin sujuvoittamiseksi tehdään paljon selvityksiä ja tarkastuksia, mutta konkreettisten muutostöiden sisältöön kiinnitetään vähemmän huomiota.

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai 0,5 pistettä:

- Työlupakäsittely tehdään usein työvoiman liikkuvuuden rajoittamiseen pyrkivillä kriteereillä.
- Suomi rekrytoi ja valitsee sopivat työntekijät yksilöllisesti.

- Maahanmuuttoprosessi pyrkii estämään maahanmuuttoa, jotta kriteerit täyttämättömät ihmiset eivät pääse Suomeen.
- Kaikkien työtä koskevien vaatimusten on täyttyvä jo lupaa hakiessa, ei maassa jo ollessa.
- Kankea byrokratia (*eksplisiittisesti mainittuna; usein tämä kohta on arvosteltu +0.25p osapisteillä eikä +0.5 p:nä, koska pisteitä kertyy enemmän opiskelijalle, joka mainitsee useita käytännön ongelmia*).
- Taloudelliset ja ihmisoikeuskriteerit käsitellään erikseen.
- Prosessi perustuu oikeiden dokumenttien esittämiseen ei kokonaisharkintaan.
- Prosessi ei ole yksittäisille hakijoille yhdenvertainen.
- Halutaan luoda prosessi, joka on maahanmuuttajille houkutteleva, kun sellaista ei ole.
- Sujuvia prosesseja ei ole luotu aloille, joilla työvoimaa eniten tarvitaan.
- Maahanmuuttoviraston toiminta sairaanhoitajan oleskelulupapäätöksessä heijastaa ministeriöiden prioriteetteja, jossa maahanmuuttosysteemi ei pyri vastaamaan sote-alan työvoimatarpeeseen.
- Vaatimuksista ei jousteta edes työvoiman rekrytoimisen edistämiseksi.
- Toimenpiteiden ristiriitaisuus on myös viranomaisten tiedossa, sillä niistä teetetään selvityksiä.
- Eri maista tulevia työntekijöitä ei käsitellä samoin kriteerein.
- Maahanmuuttobyrokratia vie aikaa, koska hakuprosessi on monimutkainen.
- Hakijoita käsitellään työvoimana, ei ihmisinä.

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai 0,25 pistettä:

- Ministeri matkustaa esittelemään Suomea ulkomailla työvoiman houkuttelemiseksi.
- Ministeri sopii muiden maiden ministeriöiden kanssa työvoiman liikkuvuuden edistämisestä.
- Ministeriö edistää maahanmuuttoa yhdessä bisnessektorin ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Maahanmuutto nähdään ratkaisuna Suomen työvoimapulaan, huoltosuhteeseen ja talouskasvuun.
- Suomeen halutaan koulutettuja ulkomaisia erityisosaaajia.
- Työlupakäsittelyssä tehdään työvoiman liikkumista estäviä virheitä ja lainrikkomuksia.
- Työlupakäsittelyssä ei huomioida ja kuulla riittävästi hakijoiden tilannetta. Se ei ole tarpeeksi asiakaslähtöinen.
- Erityisasiantuntijoiden työlupaprosessia on pyritty sujuvoittamaan.
- Viranomaisten yhteistyö maahanmuuttoasioissa on puutteellista.
- Saatavuusharkinta: työvoimaa halutaan EU:n ulkopuolelta vasta, kun sitä ei Euroopasta löydy.
- Työluvan hakeminen on hakijalle kallista, byrokraattista ja hidasta. Työlupakäsittelyprosessi ei ole sujuva (hidas ja tehoton).
- Työluvan saa vain, jos työpaikka on valmiina ja palkalla tulee toimeen.
- Työluvan saa vain tietyille alalle, eikä muita töitä saa tehdä, mikä vaikeuttaa työpaikan vaihtoa.
- Myös työnantajalta vaaditaan paljon selvityksiä ja todistuksia sekä odottamista. Viranomaisten yhteistyö työnantajien kanssa on puutteellista.
- Työntekoa ei saa aloittaa ennen työluvan myöntämistä.
- Työlupaprosessin tulos on arvaamaton ja sen ehdot tulkinnanvaraisia. Prosessi hylkää myös hakijoita, joiden edellytykset täytyvät. Prosessin tulos ei riipu vain hakijasta.

- Suomen yritykset edistää erityisosaajien rekrytointia ovat tehottomat, kun resursseja on hukattu toimimattomiin erityisratkaisuihin.
- Asiakaslähtöisyyttä ja prosessia luvataan kehittää tulevaisuudessa.
- Suomi esittää vastaavansa työllistämistarpeeseen muissa maissa, joissa väestö nuorta ja koulutettua.
- Työluvan hinnoittelu kallis suhteessa kehitysmaiden tulotasoon ja sairaanhoitajien palkkoihin Suomessa. Hakemuksen täyttäminen ja liitteiden hankkiminen on vaativaa vähemmän koulutetuille tai omissa maissaan erilaisiin prosesseihin tottuneille.
- Työluvan odottaminen siellä, missä hakemus on jätetty, ei ole mahdollista kaikille.
- Työn kannalta tärkeiden kieli- ym. taitojen hankkimiseen Suomessa ei ole panostettu.
- Osaajien rekrytoinnissa panostetaan Intiaan, mikä ei ole uusi alue ja mistä työperäistä maahanmuuttoa on jo pyritty helpottamaan.
- Ongelmia korjataan vasta sitten, kun ulkopuoliset ovat paljastaneet ja julkistaneet niitä.
- Epämääräinen mutta kuukausien pituinen odotusaika ennen työn aloittamista hankaloittaa ulkomaalaisten palkkausta. Epämääräinen ja läpinäkymätön odotusprosessi hankaluutena.
- Maahanmuuttajan työn ulkopuolisen elämän järjestämistä tukevat prosessit ovat puutteelliset.

Tehtävä 3.2

Aineistona tekstikatkelmat Edward Saidin teoksen "Orientalismi" [1978] johdantoluvusta. Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä niiden esittämisestä saa pisteitä. Vastaukset kysymyksiin eivät ole toisiaan poissulkevia, eli samat teemat voivat esiintyä vastauksissa useampaan kuin yhteen kysymykseen.

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

1. Mitä historiallisia syitä Said antaa "itämaiden" erityiselle merkitykselle Euroopalle? (1 piste, max. 500 merkkiä)

- Maantieteellinen sijainti Euroopan vieressä. (0,25 p)
- Siirtomaahistoria – Itämaat ovat Euroopan suurimpia, rikkaimpia ja vanhimpia siirtomaa-alueita. (0,25 p)
- Orientti on eurooppalaisten sivilisaatioiden ja kielten alkulähde. (0,25 p)
- Orientti on ollut Euroopan kulttuurinen haastaja ja vastakuva johon verrattuna Eurooppa on kokenut ylemmyyttä. (0,25 p)

2. Mitkä kollektiiviset ja yksilölliset tahot ovat vaikuttaneet orientalismin kehittymiseen tietynlaiseksi ajattelutavaksi ja diskurssiksi "itämaista"? (1 piste, max. 500 merkkiä)

- Koko "länsi", erityisesti Eurooppa, joka on määritellyt itsensä orientin "vastakuvaksi, -ideaksi, -persoonallisuudeksi ja -kokemukseksi. (0,25 p)

- Tietyt "länsimaat", aiemmin pääasiassa Ranska ja Iso-Britannia ja viime aikoina Yhdysvallat. (0,25 p)
- "Länsimaiset" tekstilliset (eri tieteenalojen tutkijoiden, runoilijoiden, kirjailijoiden) ja visuaaliset (taiteilijoiden, museoiden) representaatiot Orientista. (0,25 p)
- Kolonialistinen ja imperialistinen järjestelmä yleisemmin. (0,25 p)

3. Saidin mukaan "itämaat" ovat ainakin osittain "länsimaisen" mielikuvituksen tuotetta. Millaisia Saidin mainitsemia stereotyyppisiä mielikuvia ja assosiaatioita "itämaista" on "länsimaissa" esitetty? (1 piste, max. 500 merkkiä)

Neljän mainitseminen seuraavasta viidestä antaa kullakin 0,25 pistettä

- "Kirjallisten romanssien, eksoottisten olentojen, unohtumattomien muistojen ja maisemien, ainutkertaisten kokemusten paikka" (0,25 p)
- "Despotismi, loisto, julmuus ja aistillisuus" (0,25 p)
- "Takapajuiset itämaalaiset" (0,25 p)
- "Salaperäinen orientti" (0,25 p)
- "Pahat, totalitaariset ja terrorismiin sitoutuneet arabivallat" (0,25 p)

4. Saidin mukaan "länsimaiden" ja "itämaiden" välillä on vallinnut vallan ja auktoriteetin suhde. Millaisia esimerkkejä hän antaa siitä, miten tämä suhde on sekä suoraan että epäsuorasti ilmennyt orientalistisissa diskursseissa ja kirjoituksissa? (2 pistettä, max. 1500 merkkiä)

Seuraavien mainitseminen antaa kullekin 0,25 pistettä

- Kolonialismi loi lännen ja idän välille vallan, hallinnan ja monimutkaisen hegemonian kyllästäjän suhteen. (0,25 p)
- Paikallisilta riistettiin toimijuus Orientin muutosprosesseissa (esim. eräiden ranskalaisten toimittajien huomio, että entinen eurooppalaisia representaatioita vastaava Orientti on katoamassa, pitämättä olennaisena, että paikallisille itselleen kyse oli merkittävistä muutoksista). (0,25 p)
- Paikallisilta naisilta riistettiin toimijuus Orienttia koskevassa kaunokirjallisuudessa (esim. Flaubertin kohtaaminen egyptiläisen kurtisaanin kanssa). (0,25 p)
- Orientalismin kestävyys oppijärjestelmänä "Idästä" rakentuu sen tiiviille siteelle niihin sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin instituutioihin, jotka tekevät sen mahdolliseksi. (0,25 p)
- Gramscin termin orientalismin hegemoninen asema ajattelutapana Orientista kietoutuu ajatukseen eurooppalaisten ylemmyydestä ei-eurooppalaisiin kansoihin ja kulttuureihin nähden. (0,25 p)
- Tiedon tuottamista ei voida erottaa sen tuottajan osallistumisesta tiedon tuottamisen olosuhteisiin. Ranskan, Britannian ja Yhdysvaltojen imperialistinen todellisuus loi kontekstin eurooppalaisten ja amerikkalaisten ajattelulle itämaista. Nämä tuottivat tietoa siirtomaavaltujen kansalaisina, joilla oli tietynlainen suhde itämaihin. (0,25 p)

- Orientalismi on diskurssi, joka tuotetaan ja joka muovautuu eri vallan muotojen, kuten poliittisen vallan, intellektuaalisen vallan, kulttuurisen vallan ja moraalisen vallan keskinäisessä kommunikaatiossa. (0,25 p)
- Sähköinen ja postmoderni media ovat vahvistaneet stereotyyppioita idästä, erityisesti Lähi-idästä ja islamista. (0,25 p)

Pisteitä voi saada myös muista asiaankuuluvista havainnoista sekä selkeästi jäsennellystä ja kirjoitetusta vastauksesta. (0,25 p)

Tehtävä 3.3 (0-5 pistettä)

Analysoi suomalaisten erilaisia suhteita islamilaiseen maailmaan kolmen historiallisen, Helsingissä otetun valokuvan pohjalta (Aineisto tehtävään 3.3). Minkälaisia suhteita kuvissa ilmenee? Tarkastele kysymystä kuvassa olevien ihmisten näkökulmasta. Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä niiden esittämisestä saa pisteitä.

Kirjoita tähän analyysi kuvan 3.3a perusteella (0-1,5 p, 1200 merkkiä.)

Kirjoita tähän analyysi kuvan 3.3b perusteella (0-1,5 p, 1200 merkkiä.)

Kirjoita tähän analyysi kuvan 3.3c perusteella (0-2 p, 1800 merkkiä.)

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Kuvat tehtävään 3.3 löytyvät osoitteesta <https://www.helsinkikuvia.fi/search/>

Hyvän vastauksen piirteitä:

Pisteitä kertyy aina maksimipistemäärään asti.

Yhdestä vastauksessa mainitusta asiasta pisteitä saa vain kerran, vaikka sanat voisivat sopia useampaan kohtaan.

Pisteitä annetaan vain huomioista, jotka analysoivat annettua kysymystä ja jotka on tarkistettavissa valokuvasta (ihmisten ajatuksia on vaikea nähdä muuten kuin näkyvien tekojen kautta).

Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä niiden esittämisestä saa pisteitä. Kuvateksteissä olevista sanoista tai ilmauksista yksinään ei anneta pisteitä.

Seuraavista vastauksessa mainituista seikoista sai 0,25 pistettä:

3.3a, maksimi 1,5 p

+0,25 jokainen seuraavista ideoista (1,5 p asti):

Kuvan ihmiset

- leikittelevät identiteetillä vapaa-aikana arkitodellisuuden ulkopuolella, rentoutuen, iloisesti, ei tosissaan, viihteellisesti, osana mukavaa yhdessäoloa
- pukeutuvat kuin turkkilaiset, juovat ja syövät kuin turkkilaiset
- asettuvat turkkilaisen rooliin: eläytyvät, esittävät, näyttävät, matkivat, naamioituvat, kulttuurillinen omiminen

Heidän mielikuvansa Turkista on

- eksotisoiva, Orientalistinen, toiseuttava, länsimainen katse
- stereotyyppinen

- etäinen, vieras kulttuuri, joka on pintapuolisesti tai ei omakohtaisesti tunnettu

Muita huomioita:

- He eivät ole kiinnostuneita asusteiden merkityksestä muslimeille, eivät piittaa onko heidän kuvansa turkkilaisuudesta oikea
- Vastaa oman aikansa suomalaisten normeja, ajan henkeä
- Sekoittavat suomalaisia ja turkkilaisia asusteita, pukeutumiskoodeja ja muita elementtejä
- Sukupuoliasetelmat: mies huivitettujen naisten keskellä, mielikuva useista vaimoista
- Suhde turkkilaisuuteen on materiaallinen, turkkilaisuutta representoidaan esinellä ja asuilla
- Osoittavat uteliaisuutta vieraisiin kulttuureihin, vieraanvaraisuutta vieraita kulttuureja kohtaan, vuorovaikutusta tai halua vuorovaikutukseen
- Muuta: esim. valtasuhde; kauppasuhde; suomalaisen ympäristön ja turkkilaisuuden jännite; patriarkaaliset sukupuoliroolit sekä ajan Suomessa että islamissa

3.3b, maksimi 1,5 p

+0,25 jokainen seuraavista ideoista (1,5 p asti):

- Y.A. on suomalainen muslimi, osa suomalaista yhteiskuntaa ja arkea, juurtunut Suomeen.
- Y.A. on yrittäjä, elinkeinonharjoittaja, omistaja Suomessa. Y.A. on kaupassa pomo.
- Y.A. on työnantaja suomalaisille.
- Y.A.:lla on suomalaisia asiakkaita, käy kauppaa suomalaisten kanssa, palvelee suomalaisten kaupallisia tarpeita. Kaupankäynti yhdistää suomalaisia islamilaiseen maailmaan ja ehkä sen tuotteisiin.
- Helsinki on monikulttuurillinen jo 1920-luvulla. Maahanmuuttajilla oli kauppvoja jo 1920-luvun Suomessa.
- Y.A. pukeutuu ja elää kuin suomalainen, järjestää kauppansa kuin suomalainen, on sopeutunut, elintapaeroja ei näe päällepäin.
- Kauppa selvästi menestynyt ja asiakkaita on paljon, mikä osoittaa Suomessa olevan kysyntää ja kiinnostusta sen (mahdollisesti itämaisille) tuotteille tai vaurastumismahdollisuuksia muslimeille.
- Y.A:n asiakkaat ovat (pukeutumisesta päätellen) hyväosaisia, siis yhteiskunnallisessa hierarkiassa liike on arvostettu.
- Suomalaiset asiakkaat hyväksyvät muslimiyrittäjän, arvostavat hänen työpanostaan, ovat kiinnostuneita hänen erilaisuudestaan. Molemminpuolinen etu muslimiyrittäjän ja suomalaisasiakkaiden välillä.
- Y.A:n pitää elämänsä muslimina erillään kaupan ympäristöstä.
- Muuta: liikkeessä on korkeatasoinen henkilökohtainen palvelu; muslimilla oli oikeuksia Suomessa; suomalaiset käsitykset islamilaisesta maailmasta muodostuvat osin Y.A. tapaisten julkisuudessa esiintyvien muslimien kautta; asiakkaille Y.A. on kankaiden asiantuntija.

Huom. Kauppa on kuvatekstin perusteella kangas- ja ompelutarvikekauppa, siis se toimii alalla, jolla on paljon suomalaisiakin yrittäjiä. Se ei ole mattokauppa. Kauppias Y.A. ei siis toimi erityisesti kulttuurilleen tyypillisellä kaupan alalla.

3.3c, maksimi 2,0 p

+0,25 jokainen seuraavista ideoista (2 p asti):

Mielenosoittajat

- vastustavat Iranin johtajaa ja hänen vierailuaan Suomessa
- osoittavat solidaarisuutta Iranin kansalle, kokevat sympatiaa Iranin kansaa kohtaan, ovat osa kansainvälistä solidaarisuusliikettä
- katsovat suomalaisina voivansa vaikuttaa asioihin Iranissa

- ilmaisevat mielipiteitään suomeksi, siis vetoavat suomalaiseen yleiseen mielipiteeseen ja haluavat vaikuttaa Suomen ulkopoliittikkaan
- liittävät iranilaiset samojen yleisten ihmisoikeuksien piiriin kuin itsensä, vaativat tasa-arvoa
- katsovat kansainvälisten yhtiöiden (kapitalismin) riistävän Iranin kansaa, puhuvat taloudellisista eduista Iranin suhteen
- näkevät Iranin osana yleisiä maailmanpoliittisia jännitteitä (esim. Yhdysvaltain imperialismia)
- samastuvat Iranin kansaan sen johtajia vastaan, tukevat sorrettuja
- kuuluvat nuoreen ikäluokkaan, ovat osa 1970-luvun poliittista liikettä
- tuntevat Iranin sisäpolitiikkaa (mm. median välityksellä), ovat kiinnostuneita siitä
- pitävät Irania diktatuurina, vastustavat hallinnon kovia otteita
- jakavat stereotyyppisen näkemyksen itämaisesta despotismista, näkevät islamilainen maailman nyt poliittisena ongelmapesäkkeenä ei eksoottisen kulttuurin keskuksena
- kannattavat edistyksellisinä pitämiään ihmisoikeuksia islamilaisen maailman arvojen ja johtamisjärjestelmien sijaan
- kritisoivat Suomen johtoa shaahin kutsumisesta Suomeen
- eivät vastusta islamilaista maailmaa vaan juuri shaahia, näkevät eron maan ja yksilöiden välillä
- tukevat kansojen itsemääräämisoikeutta suhteessa Yhdysvaltojen imperialismiin

Muita huomioita:

- Suhde Iraniin on selvästi poliittinen, ei kulttuurinen tai uskonnollinen
- Mielenosoittajien näkemys on mustavalkoinen, vastakkainasetteleva, vihamielinen
- Kuvaaja tarkastelee asiaa ulkopuolelta median edustajana
- Suomalaiset toimivat yhdessä välittääkseen mielipiteensä Iranin tilanteesta
- Mielenosoittaminen on länsimaisen poliittisen ilmaisun tapa
- Iranilaiset ovat toiminnan kohteita

Huom. Kuva on tarkoituksella valittu käsittelemään sellaista historiallista suomalaista kommenttia yhden islamilaisen maan tilanteeseen, jonka taustaa ei enää yleisesti tunneta eikä sitä odoteta vastauksessa käsiteltävän. Kaikki tarvittava tieto on luettavissa kuvasta.

Tehtävä 3.4a

Kuviossa 3.4a on esitetty väestön keskimääräisen elinajanodotteen (vuosina, syntymähetkellä) muutos vuodesta 1950 vuoteen 2021 eri puolilla maailmaa ja koko maailmassa. Tunnista kuvion perusteella muutosten yleistrendit sekä se, kuinka muutokset eri puolilla maailmaa vertautuvat toisiinsa ja koko maailman keskimääräisen elinajanodotteen muutokseen. Elinajanodotteen varsinaisia lukuja ei vastauksessa tarvitse mainita. Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä sellaisten esittämisestä saa pisteitä. (2 pistettä, max. 1000 merkkiä)

Huomautus 1: Syntymähetken elinajanodotteella tarkoitetaan keskiarvoa niistä vuosista, joita vastasyntynyt lapsi voi odottaa elävänsä jos hän on koko elämänsä ajan alttiina nykyisille kuolleisuusolosuhteille eli ikäkohtaisille kuoleman todennäköisyyksille.

(Tietojen lähde: Our World in Data)

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Seuraavien mainitseminen antaa kullekin 0,25 pistettä

- Yleinen trendi kaikissa tapauksissa on ollut elinajanodotteen kasvu. (0,25 p)
- Oseaniaa lukuun ottamatta kaikissa tapauksissa elinajanodote putosi vuosina 2020 ja 2021 (pandemian seurauksena). Oseanian tapauksessa pudotus oli vähäistä ja tapahtui vain vuonna 2021. (0,25 p)
- Euroopassa oli korkein elinajanodote 1980-luvun puoliväliin asti, mutta sen jälkeen Oseania ohitti Euroopan ja on pysynyt (enimmäkseen) maailman kärjessä sen jälkeen. (0,25 p)
- Vuoden 1990 tienoilla elinajanodote Aasiassa ylitti koko maailman väestön keskimääräisen elinajanodotteen. (0,25 p)
- Elinajanodote Afrikassa on koko 1950-2021 ajanjakson aikana pysynyt maailman väestön keskimääräisen elinajanodotteen alapuolella. (0,25 p)
- Elinajanodotteen merkittävä putoaminen Aasiassa noin 1960-luvulla vaikutti maailman keskimääräisen elinajanodotteen laskuun. (0,25 p)
- Ero alimman ja korkeimman maanosakohtaisen elinajanodotteen välillä on kaventunut hieman. (0,25 p)
- Afrikan elinajanodotteen ja maailman keskimääräisen elinajanodotteen välinen ero ei ole muuttunut merkittävästi. (0,25 p)

Tehtävä 3.4b

Kuviossa 3.4b on esitetty syntymähetken elinajanodotteen kasvu neljällä kuuden vuoden ajanjaksolla (1990–1996, 1997–2003, 2004–2010 ja 2011–2017) useassa Euroopan maassa sekä Australiassa, Uudessa-Seelannissa, Japanissa ja Yhdysvalloissa. Tunnista kuvion perusteella elinajanodotteen kasvun yleiset trendit sekä mahdolliset yhtäläisyydet ja erot maiden välillä, ja tuo esille poikkeustapaukset. Vastauksessa ei tarvitse mainita varsinaisia elinajanodotetta koskevia lukuja. Tehtävässä ei tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä sellaisten esittämisestä saa pisteitä. (2 pistettä, max. 1000 merkkiä)

Huomautus 1: Maakohtaisten pystysuorien palkkien pituus osoittaa keskimääräiseen elinajanodotteen muutokseen (prosenttiyksiköinä) kulloisenkin kuusivuotisen jakson aikana verrattuna keskimääräiseen elinajanodotteeseen kyseisessä maassa edellisen kuuden vuoden aikana.

(Tietojen lähde: Crimmins, Eileen M. 2021. Recent trends and increasing differences in life expectancy present opportunities for multidisciplinary research on aging. *Nature Aging* 1(1): 12-13. doi: 10.1038/s43587-020-00016-0)

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Seuraavien mainitseminen antaa kullekin 0,25 pistettä

- Vuosina 2011-2017, elinajanodote kasvoi edelliseen kauteen verrattuna kaikissa maissa ja kaikilla ajanjaksoilla paitsi Islannissa ja Yhdysvalloissa. (0,25 p)

- Elinajanodotteen kasvuvauhti vaihtelee. Vain kerran (Saksassa vuosina 1997-2003 ja 2004-2010) oli elinajanodotteen kasvuvauhti täsmälleen sama kahdella peräkkäisellä jaksolla. (0,25 p)
- Elinajanodotteen kasvuvauhti hidastui viimeisellä kaudella (2011-2017) verrattuna edelliseen kauteen (2004-2010) kaikissa maissa Japania, Luxemburgia ja Norjaa lukuun ottamatta. (0,25 p)
- Kaikista maista suurin ajanjaksokohtainen elinajanodotteen nousu oli Irlannissa vuosina 1990-1996 ja 1997-2003. (0,25 p)
- Kahdessa maassa (Suomi ja Sveitsi) elinajanodotteen kasvuvauhti hidastui jatkuvasti, eli kaikilla kuuden vuoden jaksoilla kasvuvauhti oli edellistä jaksoa pienempi. (0,25 p)
- Missään maassa elinajanodotteen kasvuvauhti ei ole kiihtynyt jatkuvasti, eli ei ole maata, jossa elinajanodotteen kasvu olisi ollut jokaisella neljällä ajanjaksolla suurempi kuin edellisellä jaksolla. (0,25 p)
- Islannissa oli suurin ero kausikohtaisten elinajanodotteen kasvujen välillä (1997-2003 verrattuna 2011-2017). (0,25 p)
- Eniten elinajanodote nousi edelliseen kauteen verrattuna Suomessa (1990-1996). (0,25 p)

Tehtävä 3.4c

Kuviossa 3.4c on esitetty ero (vuosina) naisten ja miesten välillä syntymähetken yleisessä elinajanodotteessa (vihreät vaakasuorat viivat) ja syntymähetken terveen elinajanodotteessa (siniset vaakasuorat viivat) 28 EU-maassa sekä keskiarvot näissä koko EU:ssa vuonna 2018. Tunnista kuvion perusteella yleiset trendit sekä mahdolliset samankaltaisuudet maiden välillä, ota esille poikkeukset ja mainitse nimeltä ne maat, joissa erot sukupuolten välillä ovat suurimmat ja pienimmät. Konkreettisia lukuja ei vastauksessa tarvitse mainita, eikä maakohtaisia tietoja tarvitse verrata EU:n keskiarvoon. Tehtävässä ei myöskään tarvita aineiston ulkopuolisia tietoja, eikä sellaisten esittämisestä saa pisteitä. (2 pistettä, max. 1000 merkkiä)

Huomautus 1: Terveen elinajan odote on odote elinajasta ilman vakavia tai kohtalaisia terveysongelmia.

Huomautus 2: Vaakapalkkien pituus ja suunta "0,0"-pisteestä (ei eroa naisten ja miesten välillä) osoittavat eroa naisten ja miesten välillä elinajanodotteessa vuosina (laskutapa: naisten keskimääräinen yleinen tai terveen elinajan odote vuosina miinus miesten keskimääräinen yleinen tai terveen elinajan odote vuosina).

Huomautus 3: Vuonna 2018 Yhdistynyt kuningaskunta oli edelleen EU:n jäsenmaa.

(Tietojen lähde: Franklin, Paula, Bambra, Clare & Albani, Viviana. (2021). Gender Equality and Health in the EU. doi: 10.2838/991480)

Aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Seuraavien mainitseminen antaa kustakin 0,25 pistettä

- Kaikissa EU-maissa oli vuonna 2018 naisten yleinen elinajanodote miesten yleistä elinajanodote korkeampi. (0,25 p)
- Liettuassa (samoin kuin muissakin Baltian maissa eli Latviassa ja Virossa) oli suurin sukupuolten välinen ero yleisessä elinajanodotteessa. (0,25 p)
- Pienin sukupuolten välinen ero yleisessä elinajanodotteessa oli Hollannissa. (0,25 p)
- Useimmissa maissa, joissa sukupuolten välinen yleisen elinajanodotteen ero on suhteellisen suuri, oli myös suhteellisen suuri sukupuolten välinen ero (naisten hyväksi) terveen elinajanodotteen tapauksessa (esim. Bulgaria, Viro, Latvia, Liettua, Puola). (0,25 p)
- Kaikissa maissa paitsi Espanjassa oli ainakin jonkin verran eroa miesten ja naisten terveen elinajanodotteen välillä. (0,25 p)
- Suurimmassa osassa maita naisten terveen elinajanodote oli miehiä korkeampi, vaikka kahdeksassa maassa (Tanska, Suomi, Alankomaat, Luxemburg, Portugali, Slovenia, Ruotsi ja Iso-Britannia) naisten terveen elinajanodote oli miehiä matalampi. (0,25 p)
- Suurin sukupuolten välinen ero terveen elinajanodotteen osalta naisten eduksi oli Puolassa. (0,25 p)
- Suurin sukupuolten välinen ero terveen elinajanodotteen osalta miesten eduksi oli Hollannissa. (0,25 p)